

Asia C-447/20

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

22.9.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Supremo Tribunal Administrativo (Portugali)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

1.7.2020

Valittaja:

Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)

Vastapuoli:

LM

Pääasian kohde

Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas I.P. (IFAP) ja LM, ja jossa IFAP on valittanut tuomiosta, jossa hyväksyttiin neljän vuoden vanhentumisajan päättymisen perusteella IFAP:n valittajaa vastaan aloittaman, AGRO-toimenpideohjelman yhteydessä perusteettomasti saatuja tukia koskevan veroulosoton vastustamista koskeva väite.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Kyseessä olevassa tilanteessa on selvitettävä, onko veroulosoton vastustaminen asianmukainen oikeussuojakeino perusteettomasti maksettujen taloudellisten tukien palauttamista koskevien seuraamusmenettelyjen vanhentumisen ratkaisemiseksi, ja jos näin on, mitä määräaika ja laskentatapaa vanhentumiseen on sovellettava, kun otetaan huomioon Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta 18.12.1995 annetun neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohta.

Ennakkoratkaisukysymykset

I. Onko asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan kanssa ristiriidassa sellainen kansallisen oikeuden mukainen ratkaisu, jonka mukaan taloudellisen tuen saajan tehtävänä on riitauttaa toimivaltaisessa tuomioistuimessa toimi, jossa määrätään perusteettomasti saatujen summien palauttamisesta väärinkäytöksen toteamisen vuoksi, sillä muutoin se, että tätä toimea ei ole riitautettu ajoissa (toisin sanoen se, että tuensaaja ei ole ajoissa käyttänyt hänelle kansallisessa oikeudessa annettuja oikeussuojakeinoja), johtaa siihen, ettei toimea voida riitauttaa, ja näin ollen siihen, että perusteettomasti saatujen määrien palauttamista on mahdollista vaatia kansallisessa oikeudessa vahvistettujen sääntöjen ja määräaikojen mukaisesti?

II. Onko asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan kanssa ristiriidassa sellainen kansallisen oikeuden mukainen ratkaisu, jonka mukaan taloudellisen tuen saaja ei voi vedota neljän tai kahdeksan vuoden määräajan päättymiseen sitä vastaan vireille pannun pakkoperintämenettelyn yhteydessä, koska tämän kysymyksen tutkiminen on sallittu ainoastaan perusteettomasti saatujen määrien palauttamisesta väärinkäytöksen toteamisen vuoksi annetun toimen riitauttamista koskevan kanteen yhteydessä?

Asiassa merkitykselliset unionin oikeussäännöt

Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta 18.12.1995 annetun neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 (EYVL L 3, s. 1) 3 artikla.

Asiassa merkityksellinen kansallinen lainsäädäntö

Maataloutta ja maaseudun kehittämistä koskevan toimenpideohjelman (POADR/ohjelma) ja III tukikehykseen (QCA III) kuuluvien alueellisten toimenpideohjelmien maatalousosuuden soveltamista koskevien yleisten sääntöjen vahvistamisesta 27.7.2000 annettu asetus (Decreto-Lei) nro 163-A/2000

11 §

IFADAP:n oikeus yksipuolisesti irtisanoa sopimus tai muuttaa sitä

1 – IFADAP voi yksipuolisesti irtisanoa sopimukset, jos tuensaaja ei noudata jotakin velvoitteistaan tai jos tuen myöntämisedellytystä ei ole tai ei enää ole tuensaajan syyksi luettavasta syystä.

2 – IFADAP voi myös silloin, kun sopimusta ei täytetä, muuttaa sopimusta yksipuolisesti erityisesti tukien määrän osalta, jos se on perusteltua hankkeen toteutuksessa konkreettisesti todettujen seikkojen tai tositteiden puuttumisen tai riittämättömyyden vuoksi.

12 §

Tukien palauttaminen ja kulut

- 1- Jos IFADAP irtisanoo sopimuksen, tuensaajalla on velvollisuus palauttaa tukena saadut määrät laillisine korkoineen, jotka lasketaan siitä päivästä lukien, jona kyseiset määrät annettiin sen käyttöön, sanotun kuitenkin rajoittamatta muita laissa säädettyjä seuraamuksia.
- 2 – Edellisessä momentissa tarkoitettu palautus on suoritettava 15 päivän kuluessa irtisanomisilmoituksesta, mistä on nimenomaisesti ilmoitettava tuensaajalle.
- 3 – Jos tuensaaja ei suorita palautusta edellisessä momentissa säädettyssä määräajassa, palautettaville määrille on maksettava viivästyskorkoa, jonka suuruus on 2 % ja joka lasketaan kyseisen määräajan päättymisestä tosiasialliseen takaisinmaksuun.
- 4 – Edellisessä momentissa tarkoitettussa tilanteessa tuensaajalla on lisäksi velvollisuus maksaa IFADAP:lle palautettavien määrien perinnästä oikeudenkäynnin ulkopuolella aiheutuneet kulut, enintään 10 % tuensaajan saamien määrien kokonaismäärästä.
- 5 – Edellisten momenttien säännöksiä sovelletaan silloin, kun sopimusta muutetaan yksipuolisesti ja määrätään velvollisuudesta palauttaa saadut määrät; tällöin 4 momentissa tarkoitettua prosenttiosuutta sovelletaan palautettavaan määrään. – –

15 §

Täytäntöönpanoperusteet

IFADAP:n antamat velkatodistukset ovat täytäntöönpanoperusteita. – –

Hallintolainkäytöstä annetun lain hyväksymisestä 7.1.2015 annettu asetus (Decreto-Lei) nro 4/2015

163 §

Kumottavissa olevat toimet ja kumoamista koskeva järjestelmä

- 1 – Hallintotoimet, jotka on annettu sovellettavien periaatteiden tai muiden oikeussääntöjen, joiden rikkomisesta ei ole säädetty muuta seuraamusta, vastaisesti, voidaan kumota.
- 2 – Kumottavissa olevalla toimella on oikeusvaikutuksia, jotka voidaan poistaa taannehtivasti, jos hallintotuomioistuimet tai toimen antanut viranomainen itse kumoavat toimen.

3 – Kumottavissa olevat toimet voidaan riitauttaa ne antaneessa viranomaisessa tai toimivaltaisessa hallintotuomioistuimessa laissa säädetyissä määräajoissa. – –

179 §

Rahamääräisten velvoitteiden täyttäminen

1 – Kun hallintotoimen nojalla on maksettava rahamääräisiä suorituksia julkiselle oikeushenkilölle tai tämän määräämälle taholle, on, jos maksua ei suoriteta vapaaehtoisesti asetetussa määräajassa, ryhdyttävä verotusmenettelyä koskevan lainsäädännön säännösten mukaisesti veroulosottoon.

2 – Edellisen momentin säännösten soveltamiseksi toimivaltaisen elimen on annettava lain säännösten mukaisesti todistus, joka on täytäntöönpanoperuste ja toimitettava se verohallinnon toimivaltaiselle yksikölle hallinnollisen asiakirja-aineiston mukana.

Hallintotuomioistuinten oikeudenkäyntimenettelyä koskevasta säännöstöstä 2.10.2015 annettu asetus (Decreto-Lei) nro 214-G/2015

58 §

Määräajat

1 – Jollei laissa toisin säädetä, pätemättömien toimien riitauttamiseen ei sovelleta mitään määräaika, ja kumottavat toimet on riitautettava määräajassa, joka on

- a) yksi vuosi, jos yleinen syyttäjä riitauttaa toimen
- b) muissa tapauksissa kolme kuukautta.

2 – Jollei 59 §:n 4 momentista muuta johdu, edellisessä momentissa säädetyt määräajat lasketaan siviililain 279 §:n mukaisesti.

3 – Riitauttaminen on sallittua 1 momentin b kohdassa säädetyin määräajan päätyttyä:

- a) tilanteissa, joissa on kyseessä laillinen este, siviiliprosessilaissa säädettyjen edellytysten mukaisesti;
- b) kolmen kuukauden kuluessa virheen päättymispäivästä, jos kontradiktorista menettelyä noudattaen on osoitettu, että käsiteltävässä asiassa tavanomaista huolellisuutta noudattavalta kansalaiselta ei edellytetty kannekirjelmän jättämistä ajoissa, koska viranomaisen menettely johti asianomaista harhaan tai
- c) jos toimen toteuttamisesta tai julkaisemisesta, jos julkaiseminen on pakollista, on kulunut alle vuosi, viivästystä on pidettävä anteeksiannettavana, kun otetaan huomioon sovellettavan lainsäädännön moniselitteisyys tai ne vaikeudet,

joita esillä olevassa asiassa aiheutuu kannekelpoisen toimen yksilöinnissä tai sen luokittelemisessa hallintotoimeksi tai normiksi.

Verotusmenettelystä ja veroprosessista annetun lain hyväksymisestä 26.10.1999 annettu asetus (Decreto-Lei) nro 433/99

148 §

”Veroulosoton soveltamisala

Veroulosotto käsittää seuraavien velkojen pakkoperinnän: – –

2 – Veroulosotto voi kattaa laissa nimenomaisesti säädettyissä tapauksissa ja edellytyksin myös

- a) muut valtiota ja muita julkisoikeudellisia oikeushenkilöitä kohtaan olevat velat, jotka on maksettava hallintotoimen perusteella
- c) takaisinmaksut tai palautukset.

204 §

Täytäntöönpanon vastustamisen perusteet

1 – Vastustamisella voi olla vain yksi seuraavista perusteista: – –

- d) täytäntöönpanon kohteena oleva velka on vanhentunut.

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja pääasian menettelystä

- 1 IFADAP ja LM tekivät 13.2.2002 sopimuksen tukien myöntämisestä EMOTR:n yhteisrahoittaman ohjelman AGRO/toimenpide 5 Maataloustuotannon potentiaalin ehkäiseminen ja ennalleen saattaminen, yhteydessä.
- 2 ABISTRAL Construções e Terraplanagens, Lda. ja LM tekivät 15.2.2002 kirjallisen sopimuksen.
- 3 LM:lle ilmoitettiin 26.2.2006 vastaanottotodistuksella varustetulla kirjatulla kirjeellä, että tarkastusten perusteella oli todettu, että sovellettavaa lainsäädäntöä oli rikottu, joten tiettyihin otsikoihin liittyvät tietyt summat katsottiin tukikelvottomiksi; näitä olivat LM:n aviomiehen työvoimakulut; rakennuksen purkamisesta peräisin olevien kivien hyödyntämisestä aiheutuneet kustannukset, tositteiden puuttuessa; ABISTRALille suoritettut maksut, koska se ei toimittanut pankkitositetta, josta kävisi ilmi shekkien tosiasiallinen lunastaminen, joten tosiasiallista maksua ei siis ole näytetty toteen. Lain mukaan LM:llä oli 10 päivää aikaa esittää huomautuksensa, minkä jälkeen tuki oli arvioitava.
- 4 LM allekirjoitti kyseisen vastaanottotodistuksen 1.3.2006.

- 5 IFADAP sai LM:n vastauksen 17.3.2006.
- 6 IFAP lähetti LM:lle kirjeen, jossa todettiin seuraavaa: ”– – Hallinnollisen menettelyn tutkintavaiheen päätyttyä – – on tehtävä lopullinen päätös – – jonka ehdot ja perustelut ovat seuraavat: Hakemus edellä mainittuun hankkeeseen – – hyväksyttiin 20.12.2001, ja 7.3.2002 tehtiin sopimus 145 080,36 euron suuruisesta investointituesta, joka vastasi 108 810,27 euron tukea. [LM:lle] ilmoitettiin hanketta koskevan tilintarkastuksen johdosta 23.2.2006 päivätyllä kirjeellä AGRO-ohjelman toimenpiteeseen 5 sovellettavan lainsäädännön vastaisista tapauksista, jotka oli todettu fyysisten/kirjanpidon tarkastusten yhteydessä, ja näin ollen edellä mainitussa kirjeessä tarkoitettujen menojen tukikelvottomuudesta. Vastauksena lähettämämme kirje otettiin vastaan 17.3.2006 – –.”
- 7 IFAP lähetti 23.06.2011 LM:lle kirjeen, jossa häntä kehoitettiin maksamaan vapaaehtoisesti edellisessä kohdassa tarkoitettu määrä.
- 8 Serviço de Finanças do Porto 1 (Porto 1:n veroviranomainen) pani 8.8.2012 vireille veroulosoton POAGRO-toimintaohjelman yhteydessä perusteettomasti saaduista tuista johtuvista veloista, joiden määrä oli 29 917,67 euroa.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut

- 1 IFAP väittää, että se toteutti nyt kyseessä olevan veroulosoton osalta vasta 30.4.2010 hallintotoimen, jonka nojalla LM (vastapuoli) velvoitettiin maksamaan sille 29 917,67 euroa (tuen alkuperäisen määrän ja tukikelvottomien menojen poissulkemisen jälkeen saadun määrän välinen erotus) ja että vanhentumisaika voi alkaa kulua vasta tästä päivästä alkaen.
- 2 Se väitti myös, että Tribunal Administrativo e Fiscal do Portolla (Porton hallinto- ja verotuomioistuin, Portugali; jäljempänä TAFP) ei ollut toimivaltaa asiassa, joka kuuluu TAF:n hallintolainkäytön piiriin, koska tällainen vanhentuminen liittyy IFAP:n saatavan syntymisen, muuttamisen ja/tai lakkaamisen laillisuutta koskevien tosiseikkojen toteamiseen, arviointiin ja ratkaisuun.
- 3 IFAP väittää, että TAFP on tuomiossaan virheellisesti sekoittanut asetuksen N:o 2988/95 3 artiklaa sovellettaessa toisiinsa (siinä säädetyn) seuraamusmenettelyn vanhentumisen ja saatavan/velan vanhentumisen (johon tätä artiklaa ei sovelleta).
- 4 IFAP väittää, että TAFP, jättäessään valituksenalaisessa tuomiossaan toteamatta, arvioimatta ja ratkaisematta vanhentumisen kannalta merkityksellisiä tosiseikkoja ja erityisesti tosiseikat, jotka koskevat ajankohtaa, jona LM:n olisi pitänyt todentaa hallinnollisessa menettelyssä ”kivien hyödyntämistä” koskeva väitetty maksu, ja vahvistaessaan kyseisessä tuomiossa LM:n ja ABISTRAL Lda:n välisen, tavaroiden ja/tai palvelujen toimittamista koskevan sopimuksen tekopäivän (15.2.2002) päiväksi, josta alkaa kulua täytäntöönpanon kohteena olevan velan eli IFAP:n saatavan, jota ei tuolloin vielä ollut juridisesti vahvistettu

(se vahvistettiin vasta 30.4.2010, jolloin annettiin täytäntöönpanon perusteena oleva hallintotoimi), vanhentumisaika, se arvioi näyttöä virheellisesti.

- 5 LM katsoo, että TAFP oli asiallisesti toimivaltainen ja että asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 säännöksiä koskevan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan täytäntöönpanon kohteena olevan velan vanhentumisaikaan sovelletaan seuraamusmenettelyn vanhentumisaikaa, joka on neljä vuotta väärinkäytöksestä ja joka päättyy kuitenkin viimeistään sinä päivänä, jona vanhentumisajan pituinen määräaika kerrottuna kahdella päättyy ilman, että toimivaltainen viranomais on määrännyt seuraamusta.
- 6 Tällaisen määräajan soveltaminen johtuu siitä, että Euroopan unionin tuomioistuin ja Supremo Tribunal Administrativo (STA) katsovat, ettei kansallisessa oikeudessa ole säädetty erityisesti tätä koskevaa määräaika ja että mainitun asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä määräaika voidaan siten soveltaa.
- 7 Säännösten rikkominen tapahtui 15.2.2002, mutta LM sai vasta 1.3.2006 siitä tiedon ja 30.4.2010 hallinnollisessa menettelyssä tehdyn lopullisen päätöksen.

Lyhyt esitys ennakkoratkaisupyyntöjen perusteluista

- 1 IFAP pohtii aluksi, voivatko veroasioita käsittelevät tuomioistuimet veroulosoton vastustamisen yhteydessä soveltaa asetuksen (EY, Euratom) N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa säädettyä seuraamusmenettelyn vanhentumisaikaa. Sen mukaan käsiteltävässä asiassa on kyseessä hallinnollinen velka eikä verovelka, ja sen selvittämiseksi, onko Tribunal Tributário (verotuomioistuin) toimivaltainen, on ensinnäkin selvitettävä, onko veroulosoton vastustaminen asianmukainen keino oikeussuojan turvaamiseksi käsiteltävässä asiassa.
- 2 LM vaati TAFP:tä ratkaisemaan, oliko häneen kohdistettu pakkotäytäntöönpano lainmukainen, ja väitti, että perintä oli lainvastainen vanhentumisen perusteella: toimi, jolla määrättiin rahoitustuen palauttamisesta (ja joka siis on täytäntöönpanoperusteena) tehtiin 23.6.2011 eli yli kahdeksan vuoden kuluttua siitä päivästä 15.2.2002, jona sopimuksen täytäntöönpanossa väitettiin tapahtuneen väärinkäytöksiä, minkä lisäksi IFAP ilmoitti sille väärinkäytöksestä vasta 1.3.2006 eli neljän vuoden kuluttua väärinkäytöksestä.
- 3 Vaikka katsottaisiin, että täytäntöönpanomenettelyn kohteena oleva taho, joka ei ole riitauttanut päätöstä, jossa määrättiin rahoituksen palauttamisesta väärinkäytösten vuoksi, voisi vedota menettelyn vanhentumiseen veroulosoton vastustamisen yhteydessä, herää kysymys, mikä määräaika on otettava huomioon: otetaanko huomioon neljän vuoden määräaika väärinkäytöksestä (asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta; onko, jos tällainen määräaika ei ole ehdoton ja jos tuomioistuimella, jolle on esitetty veroulosoton vastustamista koskeva väite, ei ole toimivaltaa ratkaista hallinnollista kysymystä, sovellettava 8 vuoden määräaika väärinkäytöksestä (asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdan kolmas alakohta); onko, kun kyseessä on sellainen hallintotoimi, jolla määrätään

perusteettomasti maksettujen määrien palauttamisesta (hallintotoimen täytäntöönpano), 8 vuoden määräaikaan lisättävä 3 vuotta, joka on määräaika, joka viranomaisella on päätöksen täytäntöönpanoa varten, jolloin velvoitteen vanhentumisajaksi saadaan 11 vuotta väärinkäytöksestä (asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 2 kohta).

- 4 Unionin tuomioistuimien on omaksunut useaan kertaan tulkinnan, jonka mukaan 3 artiklan 1 kohdan säännöstä sovelletaan sekä hallinnollisiin toimiin että hallinnollisiin seuraamuksiin (ks. vastaavasti tuomio *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388; *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb ym.*, C-278/07–C-280/07, EU:C:2009:38; *Cruz & Companhia*, C-341/13, EU:C:2014:2230; *Pfeifer & Langen*, C-52/14, EU:C:2015:381; *Corman*, C-131/10, EU:C:2010:825; *Glencore Céréales France*, C-584/15, EU:C:2017:160; *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und export*, C-59/14, EU:C:2015:660; *Établissement national des produits de l’agriculture et de la mer (FranceAgriMer)*, C-383/14, EU:C:2015:541, ym.), ja myös STA:n oikeuskäytännössä on katsottu, että asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa säädetty seuraamusmenettelyn vanhentumisaika, joka koskee seuraamusten soveltamista ja sääntöjenvastaisten yhteisön tukien palauttamista yhteisen maatalouspolitiikan alalla, on 4 vuotta unionin oikeuden vastaisen toimen tai laiminlyönnin toteuttamisesta ja vahingosta unionin talousarviolle, ja vanhentumisaika katsotaan alkavan aina viimeisimmästä tapahtumasta, ja määräaika voidaan jatkaa enintään 8 vuodeksi. Valtioilla on vielä 3 vuotta aikaa panna täytäntöön toimi, jolla kyseiset summat määrätään palautettaviksi tai jolla määrätään seuraamus. Näin ollen valtiolla voi olla jopa 11 vuotta aikaa periä perusteettomasti maksettu määrä takaisin, jos se antaa pätevästi tiedoksi tämän palautuksen määräämistä koskevan toimen viimeistään kahdeksan vuoden kuluessa väärinkäytöksestä.
- 5 Portugalin sisäisen oikeuden kannalta mainitun asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu seuraamusmenettelyn vanhentumisaika on kysymys, joka LM:n olisi pitänyt tuoda esille riitauttamalla edellä mainittu lopullinen toimi, eikä hän voi veroulosoton vastustamisen vaiheessa vedota täytäntöönpanoperusteen lainvastaisuuteen sillä perusteella, että väärinkäytöksiä toteuttamista koskeva menettely, joka johti tuen palauttamista koskevan päätöksen tekemiseen, on vanhentunut.
- 6 Ongelmallista on se, että unionin oikeuden kannalta seuraamusmenettelyn vanhentumisaika ja velan vanhentumisaika välisellä erolla ei käytännössä ole merkitystä, koska sääntöjenvastaisesti myönnettyjen tukien palauttamiselle on säädetty määräaika, joka sen jälkeen, kun se on ylitetty, näyttää estävän takaisinperimisen.
- 7 On siis selvitettävä, ovatko kansallisen oikeuden säännöt, joista seuraa, että hallintotuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia unionin asetuksessa säädettyä vanhentumisaikaa, sekä se, että täytäntöönpanon vastustamiselle ei ole perustetta, unionin oikeuden mukaisia, ja erityisesti, ovatko ne ristiriidassa asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan säännösten kanssa.

(Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää vielä seuraavat kaksi kysymystä (III ja IV) siltä varalta, että esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin (I ja II) vastataan kieltävästi, mutta se ei mainitse niitä tämän välipäätöksen ennakkoratkaisukysymyksiä koskevassa osiossa:

III Onko asetuksen N:o 2988/95 3 artiklan 2 kohdassa säädetyn kolmen vuoden määräajan katsottava olevan sellaisen velan vanhentumisaika, joka syntyy, kun annetaan toimi, jossa velvoitetaan palauttamaan perusteettomasti saadut määrät rahoitukseen liittyvien väärinkäytösten vuoksi? Ja onko tämän vanhentumisajan katsottava alkaneen kulua toimen toteuttamispäivästä?

IV. Onko asetuksen N:o 2988/95 3 artikla esteenä sellaiselle kansallisen oikeuden ratkaisulle, jossa kolmen vuoden vanhentumisaika sellaiselle velalle, joka syntyy, kun annetaan toimi, jossa velvoitetaan palauttamaan perusteettomasti saadut määrät väärinkäytösten vuoksi, alkaa kulua kyseisen toimen toteuttamisesta ja keskeytyy näiden summien pakkoperintää koskevalla vaatimuksella siihen asti, kunnes oikaisuvaatimuksesta, riitauttamisesta, muutoksenhausta tai vastustamisesta, jotka keskeyttävät velan takaisinperimisen, tehdään lopullinen päätös tai annetaan oikeusvoimainen tuomioistuinratkaisu, jolla menettely päättyy?)